

La Universitat de València presenta al Palau de Cerveró una exposició sobre el paper de l'aula de ciències en la Transició democràtica

València, 26 de març de 2024. La Universitat de València presenta al Palau de Cerveró l'exposició «Transició pedagògica: ciència, experiència i llibertat», que explora, per mitjà d'escenes escolars, dispositius materials, paisatges audiovisuals i sonors, i debats tant pedagògics com polítics, la mobilització d'una nova cultura democràtica a través de la vida a l'aula escolar de ciències.

L'exposició s'ha inaugurat aquest migdia al Palau de Cerveró de la Universitat de València, que és seu de l'Institut Interuniversitari López Piñero, amb la participació de la vicerectora de Cultura i Societat, Ester Alba; el director de l'Institut Interuniversitari López Piñero, Ximo Guillem, i els comissaris de l'exposició, Josep Simón, investigador Ramón y Cajal i responsable de les col·leccions científicomèdiques de la Universitat de València, i Anxo Vidal, estudiant doctoral.

L'exposició aborda l'aula de ciències com a espai fonamental de producció del canvi polític en el marc de la Transició espanyola a la democràcia. Adopta una cronologia àmplia, que va des del franquisme de postguerra fins a la consolidació del sistema democràtic, i es focalitza especialment en el període d'inflexió entre el tardofranquisme (1962-1975) i la primera Transició (1975-1982).

Organitzada pel Vicerectorat de Cultura i Societat i l'Institut Interuniversitari López Piñero, la mostra aplega més de mig centenar d'obres procedents de diverses institucions: el Museu d'Història de la Medicina i de la Ciència (Universitat de València); el Museu d'Història de l'Escola (Universitat de València), la Biblioteca Vicent Peset Llorca, l'IES Sant Vicent Ferrer de València, l'Arxiu Històric Sindical José Luis Borbolla de CC OO i l'Institut Interuniversitari López Piñero.

L'exposició s'articula al voltant de tres eixos temàtics a través dels quals es representa i comunica la generació del canvi: les pràctiques d'ensenyament, les eines pedagògiques i els debats didàctics. L'aula de ciències és un dispositiu que evidencia les friccions essencials en aquests tres temes nuclears. Hi conflueixen actors humans (professors, estudiants "captius", entitats educatives, institucions de govern, famílies), recursos materials (llibres de text, premsa pedagògica, quaderns i apunts d'alumnes i professors, mobiliari, instruments científics, equips didàctics, pòsters murals, pissarres, projectors i altres eines audiovisuals) i recursos ideològics (filosofia pedagògica, epistemologia social, règim polític).

Segons els comissaris, els objectius de l'exposició són "connectar la història de l'ensenyament de les ciències, valorar el treball museològic mitjançant la recuperació de diferents obres i materials, i recuperar les col·leccions escolars del segle passat, que són patrimonials reivindicant-ne el valor en aquest àmbit mitjançant la seua recuperació i exhibició al públic". Així mateix, s'ha preparat un extens programa d'activitats complementàries a la mostra, que inclou tallers i visites guiades, especialment pensades

per a l'alumnat de batxillerat i secundària, de manera que puguen interactuar amb els materials exposats.

A més del gran volum i diversitat de peces, l'exposició destaca, segons ha explicat Ester Alba, per un muntatge museogràfic "molt sorprenent i immersiu", que recrea l'entorn educatiu d'aquella època. D'aquesta manera, la sala l'envolta un ampli mur, creat per a aquesta exposició, on es poden llegir pintades documentades i verídiques d'aquest període de la Transició i altres de creades a través d'històrics lemes educatius. Al centre de la sala, a manera de "cor", puntualitzen els comissaris, perquè és un experiment emblemàtic, destaca una cubeta d'ones perquè l'alumnat pugua visualitzar els principis físics que permet aquest.

La Transició Pedagògica es plantejà reformar les orientacions educatives configurades durant el franquisme, minvades per la depuració del professorat, el biaix polític de la professió docent, la crisi econòmica i social de postguerra, les polítiques econòmiques autàrquiques, l'autoritarisme i dogmatisme de l'ensenyament, la manca de recursos pedagògics i científics, l'esborrament de la memòria de les contribucions científiques i didàctiques assolides durant la Segona República i l'aïllament en relació amb el context internacional. A partir de la dècada dels 60, amb la recol·locació del règim franquista en el marc diplomàtic internacional a través d'una renovada relació amb els EUA, es van introduir progressivament algunes noves eines, en accions fomentades per l'OCDE, com la traducció al castellà de llibres de text dissenyats en universitats d'elit nord-americanes, que malgrat tot no van aconseguir solucionar els greus problemes educatius del país. Des de finals de la dècada dels 60, en el context de les creixents protestes estudiantils i ciutadanes contra el règim, es van constituir grups com el Seminari de Pedagogia del Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats de València, integrat per joves llicenciats que buscaven un futur professional en el context de l'ensenyament secundari i van començar a construir formes i referents diferents per a construir una nova didàctica de les ciències. Molts dels integrants d'aquests grups posteriorment acabarien tenint papers importants en la pràctica educativa i la seua organització, i fomentarien la professionalització de la didàctica de les ciències a través de la universitat, els sindicats i els governs autonòmics.

«Transició pedagògica» debat la relació entre educació, ciència i democràcia a través d'una anàlisi de la Transició espanyola focalitzada en el cas de l'ensenyament de les ciències. És una exposició interactiva que repta el públic, com sempre fa la ciència, obrint preguntes i fomentant la reflexió sobre qüestions de plena vigència per a la ciutadania. L'exposició es pot visitar al Palau de Cerveró de la Universitat de València fins al pròxim 25 d'octubre.

La Universitat de València presenta en el Palau de Cerveró una exposición sobre el papel del aula de ciencias en la Transición democrática

València, a 26 de marzo de 2024. La Universitat de València presenta en el Palau de Cerveró la exposición ‘Transición pedagógica: Ciencia, experiencia y libertad’, que explora a través de escenas escolares, dispositivos materiales, paisajes audiovisuales y sonoros, y debates tanto pedagógicos como políticos, la movilización de una nueva cultura democrática a través de la vida en el aula escolar de ciencias.

La exposición se ha inaugurado este mediodía en el Palau de Cerveró de la Universitat de València, que es sede del Instituto Interuniversitario López Piñero, con la participación de la vicerrectora de Cultura y Sociedad, Ester Alba; el director del Instituto Interuniversitario López Piñero, Ximo Guillem y los comisarios de la exposición, Josep Simón, investigador Ramón y Cajal y responsable de las colecciones científico-médicas de la Universitat de València y Anxo Vidal, estudiante doctoral.

La exposición aborda el aula de ciencias como espacio fundamental de producción del cambio político en el marco de la Transición española a la democracia. Adopta una cronología amplia, que va desde el franquismo de posguerra hasta la consolidación del sistema democrático, focalizándose especialmente en el periodo de inflexión entre el tardofranquismo (1962-1975) y la primera Transición (1975-1982).

Organizada por el Vicerrectorado de Cultura y Sociedad y el Instituto Interuniversitario López Piñero, la muestra reúne más de medio centenar de obras procedentes de diversas instituciones: el Museu d’Història de la Medicina i de la Ciència (Universitat de València); el Museu d’Història de l’Escola (Universitat de València), la Biblioteca Vicent Peset Llorca, el IES Sant Vicent Ferrer de València, el Archivo Histórico Sindical José Luis Borbolla de CCOO y el propio Instituto Interuniversitario López Piñero.

La exposición se articula en torno a tres ejes temáticos a través de los que representar y comunicar la generación del cambio: las prácticas de enseñanza, las herramientas pedagógicas y los debates didácticos. El aula de ciencias es un dispositivo que evidencia las fricciones esenciales en estos tres temas nucleares. En ella confluyen actores humanos (profesores, estudiantes «cautivos», entidades educativas, instituciones de gobierno, familias), recursos materiales (libros de texto, prensa pedagógica, cuadernos y apuntes de alumnos y profesores, mobiliario, instrumentos científicos, equipos didácticos, pósteres murales, pizarras, proyectores y otras herramientas audiovisuales) y recursos ideológicos (filosofía pedagógica, epistemología social, régimen político).

Según los comisarios, los objetivos de la exposición son “conectar la historia de la enseñanza de las ciencias, poner el valor el trabajo museológico mediante la recuperación de diferentes obras y materiales y recuperar las colecciones escolares del siglo pasado, que son patrimoniales reivindicando su valor en este ámbito a través de su recuperación y exhibición al público”. Además, se han preparado un extenso programa

de actividades complementarias a la muestra, que incluye talleres y visitas guiadas, especialmente pensadas para el alumnado de Bachillerato y Secundaria, de manera que puedan interactuar con los materiales expuestos.

Además del gran volumen y diversidad de piezas, la exposición destaca, según ha explicado Ester Alba, por un montaje museográfico “muy sorprendente e inmersivo”, que recrea el entorno educativo de aquella época. De este modo, la sala está perimetrada por un amplio muro, creado *ex profeso* para esta exposición, donde se pueden leer pintadas documentadas y verídicas de este periodo de la Transición y otras creadas a través de históricos lemas educativos. En el centro de la sala, a modo de “corazón”, puntualizan los comisarios, por ser un experimento emblemático, destaca una cubeta de ondas para que el alumnado pueda visualizar los principios físicos que permite el mismo.

La Transición Pedagógica se planteó reformar las orientaciones educativas configuradas durante el franquismo, menguadas por la depuración del profesorado, el sesgo político de la profesión docente, la crisis económica y social de posguerra, las políticas económicas autárquicas, el autoritarismo y dogmatismo de la enseñanza, la carencia de recursos pedagógicos y científicos, el borrado de la memoria de las contribuciones científicas y didácticas logradas durante la Segunda República y el aislamiento en relación al contexto internacional. A partir de la década de los 60 con la recolocación del régimen franquista en el marco diplomático internacional a través de una renovada relación con los EE. UU., se introdujeron progresivamente algunas nuevas herramientas, en acciones fomentadas por la OCDE, como la traducción al castellano de libros de texto diseñados en universidades de élite estadounidenses, que aun así no consiguieron solventar los graves problemas educativos del país. Desde finales de la década de los 60, en el contexto de las crecientes protestas estudiantiles y ciudadanas contra el régimen se constituyeron grupos como el Seminario de Pedagogía del Colegio Oficial de Doctoras y Licenciados de Valencia, integrados por jóvenes licenciados que buscaban un futuro profesional en el contexto de la enseñanza secundaria y empezaron a construir formas y referentes diferentes para construir una nueva didáctica de las ciencias. Muchos de los integrantes de estos grupos posteriormente acabarían teniendo papeles importantes en la práctica educativa y su organización, y fomentarían la profesionalización de la didáctica de las ciencias a través de la universidad, los sindicatos y los gobiernos autonómicos.

‘Transición Pedagógica’ debate la relación entre educación, ciencia y democracia a través de un análisis de la Transición española focalizada en el caso de la enseñanza de las ciencias. Es una exposición interactiva que reta al público, como siempre hace la Ciencia, abriendo preguntas y fomentando la reflexión sobre cuestiones de plena vigencia para la ciudadanía. La exposición se puede visitar en el Palau de Cerveró de la Universitat de València hasta el próximo 25 de octubre.